

2. הקלת העומס ממכון התערוכות הקיים ע"י העברת מירב המזון המרוכז (כמו – גרגרים) ישר למשק;
3. הפעלת מחשב לתכנון המנה לכל קבוצת בקר, לפי צרכיה התזונתיים ומחירי מינימום;
4. אי הזדקקות למחסנים למיניהם בשטח המצומצם של חצר המשק. השטח ינוצל לתוספת מבנים וחצרות להגדלת מספר הבהמות, שמציאותן בטווח ראייתו של הבוקר חשובה;
5. הפחתה בעבודת הכנת מזון והאבסותו, והפניית הזמן לטיפול בעדר שגדל. זה חשוב בתהליך ההתמחות המשקית והשגת רמת ייצור גבוהה;
6. ריכוז וייעוד שטחי המספוא על בסיס כלי, וכן הכנת המזון בכלים גדולים ובטכנולוגיה מתקדמת, כמו – תחמיץ, שחת או ריקים;
7. הגמישות בהרכב המנה תשאר במקומה, וכל אחד יוכל לברור לו בכל עת ורצון את הרכב ההזנה הרצוי לו. את המספוא שהבוקרים ימשיכו לגדל, או לרכוש באופן עצמאי, אפשר יהיה להשלים בחומרים הנרכשים ע"י המוסד הכפרי.

ד"ר י. קלי

האגף לבעלי חיים, המחלקה לבקר

וברור. כבר היום משלבים חומרים מסוימים בתערובת, אלא שהעברתם דרך המכון הקונבנציונאלי היא מקרית, וערכם לבקר פוחת בגלל הטחינה הדקה והמיותרת. בשיטת ההזנה המוצעת כאן ניתן יהיה להוסיף חומרים אלה במידה הדרושה, במחיר זול ובמבנה פסיקלי של המזון המתאים לבקר. כמו כן, ניתן יהיה להוסיף במנה מצומצמת חומרים חדשים שטרם מנצלים בהזנת בקר, כמו: קש, זבל עופות, זבל בקר ופסולת עירונית. ייתכן, שעם השימוש בחומרים אלה נפצה את ענף הבקר על היעדר מקורות המספוא הזול, המקובל בעולם כמזון יסוד לעדרי בקר לייצור חלב ובשר.

הדברים שהובאו כאן אינם מבליטים את מקורו החינוכי של המספוא הגס המיוצר במשק. אולם מן הראוי להדגיש, שהמספוא הגס המשובח בצורתו המוכרת – כירק, שחת, ריקים ותחמיץ – נעשה חיוני, ככל שחלקו במנה מצטמצם. על חלק זה של המנה ושילובו בשיטת ההזנה המוצעת ובחומרים החדשים עוד נדון בנפרד.

סיכום ליתרונות הצפויים

1. ניצול חומרי מזון עונתיים זולים. החומר יאוחסנו במרוכז ויטפלו בכל מזון לפי דרישותיו;

גידול בני-בקר מחוץ למשק

בות היה כוח העבודה במשק. ככל שנצליח לצמצם את העבודה על ידי השקעות כספיות שונות, או הוצאת שלוחות בקר (גידול עגלות, פיתום עגלים) ושירותים לריכוז ע"י הנהלת הכפר, ניתן יהיה לקיים יחידות משק גדולות יותר, והכנסה ליחידת משק תעלה. הדברים שמביא להלן אלדן יש בהם משום עניין לבוקרים בגידול העגלות במרוכז במשקים מיוחדים בכפר. כדאי לבדוק אפשרות זו במשק המשפחתי בארץ. האפשרות היא – להוציא את גידול העגלות ליחידה מרכזית בכפר, או לפזרן אצל כמה מגדלים. אפשר לנצל למטרה זו יתרונות מקומיים שונים, כמו: מבנים זולים, שימוש בחומרי מזון ושיטות

מבוא

עם חתירתו של המשק המשפחתי להגדיל את ענף הרפת מתעוררת בעית ההון הדרוש להגדלת העדר, לשיפור המבנים הקיימים, הקמת בניינים חדשים, רכישת ציוד נוסף, ועוד. גם שאלת כוח העבודה לעדר גדול יותר מהווה בעיה, הוא נדרש גם לגידול מספוא, לפיתום עגלים, לטיפול בציוד, לרכישת מספוא מחוץ למשק, ועוד. הגבלות בכוח העבודה וגודל השטח החקלאי, העומדים לרשות המשק המשפחתי, הולידו בהולנד את הרעיון לנסות את האפשרות של גידול בני-בקר מחוץ למשק.

כאמור, במרכז השיקולים להגדלת עדר החול-

קפדנית. לפי המלצת השירותים הווטרינרים, מק-בל המשק המטפל עגלות רק באישורו של הרופא הווטרינרי, שהמשק המוסר חופשי מפאראטיפוס ופראטוברקולוזיס. המשק, שמוסר בני בקר לגי-דול, מקבל משירות ההדרכה הוראות מדויקות לטיפול בוולד מלידתו עד מסירתו.

בנוהג זה של מסירת העגלות לגידול למשק מיוחד יוצאים נשכרים שני טיפוסים המשק גם יחד. למשק המוסר יש אפשרות להגדיל את מספר הפרות ולרכז כל פעילותו במשק החלב, ואילו למשק המטפל זוהי אלטרנטיבה לניצול המספוא שנוצר במשקו ולקבל הכנסה דומה למשקי חלב עם הון מוגבל.

להשוואת ההכנסות של שני טיפוסים המשק בדק המכון ההולנדי לכלכלת החקלאות נתונים של 16 משקים, המטפלים בבני בקר בלבד (של אחד-רים), לעומת 31 משקי חלב באותו אזור.

טבלה 1. השוואת הכנסות
בין שני טיפוסים משק

הנתונים	31 משקי חלב בממוצע ליחידת משק	16 משקים מגדלי בני-בקר עבור משקים אחרים
שטח מספוא ומרעה, דונם	199	203
בני בקר עד שנה	14.3	63.5
בני בקר מעל שנה	16.4	35.3
בני בקר לפיטום	0.8	5.9
פרות	35.0	3.8
הכנסה לראש מבוגר (בפלורין הולנדי)		
חלב	1149	116
תוספת ערך הגידול	409	112
תשלום עבור גידול	—	1125
הכנסות אחרות	31	95
סה"כ הכנסות לראש מבוגר	1589	1458
סה"כ הוצאות לראש מבוגר	655	655
רווח לראש מבוגר	934	903

הזנה זולים. במצבים שהמגרש ליד הבית צר מלהכיל אוכלוסיית חולבות גדולה, יש לגידול העגלות מחוץ למשק משנה חשיבות, כי במקומן אפשר לאכלס את החצר במספר חולבות גדול יותר.

יעקב קלי

בשנת 1967 התחילו בהולנד בגידול בני בקר במרוכז במשק מיוחד לגידול. כיום קיימים כ-60 מרכזים, ובהם הצטבר ידע רב. היתרון הבולט ביותר בגידול בני הבקר במשק אחר והגדלת מספר הפרות, בהגדלת הכנסות המשק וצימצום הטיפול בבעיות טכניות של שלוחה נוספת.

כמחצית המשקים מגדלי עגלות בלבד מחזיקים עד 100 ראשים. במשקים אלה ההכנסה מגידול בני הבקר היא רק חלק מההכנסות של משק מעורב.

משקים שמטפלים עד 150 עגלות — הן מקור ההכנסה העיקרי, והמטפלים עד 200 עגלות — הן ההכנסה היחידה של המשק המטפל.

במשקי הגידול התאימו לרוב מבני בקר קיימים להחזקת בני הבקר. עגלות בגיל 1—10 שבועות מאכסנים בתאים, בקבוצות של שתיים עד ארבע, בתא נפרד, ויש מאכסנים את בני הבקר בגיל 4—5 שבועות בקבוצות גדולות יותר בסככה מרופדת.

לשם חיסכון בזמן התחילו בשנת 1969 להג-מיע את העגלות בתחליפי חלב קרים ורק פעם אחת ביום, ולא נגרמה הפרעה בריאותית לעג-לות. את תחליפי החלב הגישו בכד, המחובר לצינור מים מלמעלה ומצויד בפיטמה למטה. השיטה נוסתה במשקי הדגמה וחמש חוות.

ב-3 הימים הראשונים להיוולדו מקבל כל ולד את הקולוסטרום באופן חופשי מדלי עם פטמה, פעמיים ביום. מיום 4 עד 10 מגמיעים 5 ליטר תמיסת תחליף חלב, ומיום ה-11 ועד הגמילה מחזיקים את העגלות בקבוצות של 5—6 ראשים. גומלים אותן במשקל 60 ק"ג.

מקובל, שריכוז עגלות ממשקים שונים מג-דיל את הסיכוי לתחלואה. בכ"ז, כמעט ולא היו בעיות מיוחדות, כי עושים למניעתן ע"י שמירה

עול מלכודת אוטומטי

- עול המלכודת האוטומטי מאפשר לקשור את הפרות ללא מאמץ, בכל מבנה, כולל ריפוד עמוק.
- העול מיוצר במספר דגמים: ידגם 16 לעגלות מעל חצי שנה; ידגם 19 לפרות מבוגרות; ידגם 2 ניתן להתאמה לעגלות או לפרות.
- ניתן לייצר את העולים בכל מידה החל מ־50 ס"מ, ועל ידי כך להתקנים בכל מיבנה ישן או חדש.
- ניתן להתקין דלת שרות בתוך שורה של יחידות על מנת לאפשר מעבר נוח וקל לתוך הרפה, ללא הפסד עמדה של פרה.
- העולים עשויים מצינור שחור מגולוון לאחר הריתוך, טיפול זה מבטיח פעולה תקינה לאורך שנים ללא שום אחזקה.

**מפעלי נותכת
קיבוץ
כפר גליקסון**

ד.ב. חנשה 1784, טלפון 8806 ז 06

לסיכום: למניעת אי הבנות בין המגדל והמטפל — המוסר והמקבל בני-בקר לגידול וטיי-פול, נערך ע"י השניים הסכם המבטיח זכויותיו וחובותיו של כל אחד בעיסקה. בסעיפים (12 במספר) באה לביטוי אחריותו של המטפל לר-כוש ולזהותו של הבקר שנמסר, והמוסר מתחייב בתשלומים סדירים, המותנים וקבועים מראש. באחד הסעיפים מבטיחים גם השגחה וטיפול ווטרינרי שעד סכום כספי מסוים חייב בו המטפל, ובמידה וההוצאה עולה על המשוער נושא בהפרש בעלי הבקר.

הרים מהספרות המקצועית בהולנד

„גידול העגלות במשקים מיוחדים מאפשר הגדלת עדר הפרות ב-30%. למסקנה זו הגיעו בהולנד אחר 6 שנות ניסיון. עדרים בסדר גודל של 30 חולבות גדלו עד ל-39 והכנסתם של משקי חלב גדלה ב-6,000 פלורין. המדובר במשקים משפחתיים, בהם 3,000 שעות עבודה בשנה בשני טיפוסים המשק.

למניעת ויכוחים בין המגדל (בעלי העגלה) והמטפל — שוקלים את העגלות במועדים קבועים. הודות לטיפול מסור, הדרכה והשגחה ווטרינרית משקלן של העגלות בהמלטה ראשונה בממוצע, בגיל שנתיים וחודש, 500 ק"ג. הן ממליטות 3-4 חודשים מוקדם יותר מהעגלות שמגדלים במשק יחד עם הפרות. במשך השנתיים וחודש (גיל ההמלטה) תוספת המשקל היומית הממוצעת כ-600 גרם. במשק שתוספת המשקל היומית היא 650 גרם, יכולה העגלה להמליט בגיל שנתיים.

היציאה במשקים המטפלים בעגלות היא כ-2%, זהו שליש מן המקובל (עד 3 חודשים) במשקי חלב, שמגדלים את העגלות בעצמם.

רוב המשקים שמוסרים את עגלותיהם — רמת תנובתם מעל הממוצע של אותו אזור. אלה מתמחים בטיפול בפרות חולבות, ואילו חבריהם — בגידול עגלות. כדי להבטיח למשק המטפל הכנסה מספקת דרושות 150 עד 200 עגלות.

מתומצת מ-De Friese Vecfokkery

מס' 12, דצמבר 1973, עמודים 604-608

אריה אלדן